

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH INSTITUTI

NamMQI

O'quv-uslubiy boshqarma

№ 420

«03» 07 2024 y.

«Tasdiqlayman»
Namangan muhandislik-
qurilish instituti rektori
Sh. T. Ergashev

2024 yil «03» 07

STATISTIKA
fanining

O'QUV DASTURI

Bilim sohalari:	300 000 - Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot 400 000 - Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohalari:	310 000 - Ijtimoiy va xulq atvorga mansub fanlar 410 000 - Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishlari:	60310100 - Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) 60410100 - Buxgalteriya hisobi va audit (tarmoqlar bo'yicha) 60411600 - Korporativ boshqaruv

Namangan – 2024 y.

Fan/modul' kodi STATIS6	O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ECTS - Kreditlar 6	
Fan/modul' turi majburiy	Ta'lim turi O'zbek		Haftadagi dars-soatlari 6	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)	
1.	90 (44 m / 46 a)	90	180	
2.				

I. Fanning mazmuni

Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarda bozor iqtisodiyoti sharoitida statistikaning nazariy, uslubiy va amaliy masalarini har tarfлама o'rgatish, bozor hodisalari o'rtasidagi sabab-oqibat bog'lanishlarini ochish uchun korrelyatsion-regression tahlilni qo'llay olish, statistic kuzatish natijasida olingan ma'lumotlarni kompyuter dasturlari yordamida echish, olingan natijalar bo'yicha xulosa va takliflar qilish hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilishda yo'nalish profiliga mos bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi – talabalarda statistikaning predmeti va metodi, uning ahamiyati va roli haqida chuqur bilimga ega bo'lish, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlardagi sodir bo'ladigan hodisalar to'g'risidagi ilmiy va tajribaviy gipotezalarni statistic tekshirish, statistika amaliyotida qo'llaniladigan hisobot shakllarini to'ldirish to'g'risida tasavvurga ega bo'lishni ta'minlash va ushbu sohada vujudga kelishi mumkin bo'lgan amaliy muammolarni echishda statistic usullar hamda zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalana olishni o'rgatishdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fanning tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Statistika faniga kirish. Statistika to'g'risida tushuncha. Statistika fani predmeti va uning o'ziga xos xususiyatlari. Statistika predmeti to'g'risida ilmiy-amaliy bahslar. Statistika fanining asosiy unsurlari va kategoriyalari hamda tushunchalari.

2-mavzu. Statistika ma'lumotlarni to'plash nazariyasi va amaliyoti. Statistika kuzatish-statistik tadqiqotning dastlabki bosqichidir. Statistika kuzatish tushunchasi, mohiyati va ahamiyati. Statistika kuzatishning asosiy tamoyillari.

3-mavzu. Statistika jamlash va guruhlash. Statistika jamlash - statistik tadqiqotning ikkinchi bosqichidir. Statistika jamlash va guruhlashning mohiyati va vazifalari. Statistika guruhlash usuli, uning ijtimoiy-iqtisodiy hodisalar va jarayonlarni o'rganishda ahamiyati.

4-mavzu. Statistika ma'lumotlarni jadval va grafiklarda tasvirlash. Statistika jadvalning mohiyati, ahamiyati. Tuzish qoidalar. Statistika jadval turlari. Oddiy, guruhli va kombinatsion jadvallar.

5-mavzu. Tasviriy statistika ko'rsatkichlari. Statistika ko'rsatkichlarning mohiyati va ahamiyati. Statistika ko'rsatkichlarning atributlari: sifat tomonga egaligi, miqdor tomonga egaligi, makon va zamonda uzil-kesil chegaralanganligi. Statistika ko'rsatkichlar tasniflari va turlari.

6-mavzu. O'rtacha miqdorlar O'rtacha miqdorlar va ularning tasnifi. Analitik o'rtachalarning turlari: arifmetik, gormonik, geometrik, kvadratlik, kubik o'rtachalar. Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarda o'rtachalarni qo'llash masalalari.

7-mavzu. Statistika variatsiyani baholash usullari va dispersion tahlil asoslari. To'plamda biror belgi qiymatlarining variatsiyasi. Ommaviy hodisa va jarayonlarning sifat aniqligi va xususiyatlari.

8-mavzu. Dispersiya. Dispersiya turlari. Dispersiya va standart chetlanish xossalari va ulardan foydalanish. Dispersiya va standart chetlanishni "shartli moment" va "yig'indi" usullarida hisoblash tartibi.

9-mavzu. Statistika tadqiqotlarda tanlab kuzatishning qo'llanilishi. Tanlab kuzatish mohiyati, uni qo'llash sabablari va afzalliklari. Maqsad parametrlarini aniqlash va baholash. Tanlab kuzatish xatosi, tanlanma to'plam zaruriy miqdorini aniqlash va tanlab kuzatish natijalarini tarqatish yo'llari. Tanlab kuzatish turlari va xatosi. Kichik tanlanma va uning o'ziga xos xususiyatlari.

10-mavzu. O'zaro bog'lanishlarni statistik o'rganish. Ijtimoiy-iqtisodiy hodisalar va jarayonlar o'rtasidagi bog'lanishlarni statistik o'rganish zarurligi va usullari. O'zaro bog'lanishlar zichligini o'rganish usullari. Juft korrelyatsiya va regressiya tenglamasi. To'g'ri chiziq va egri chiziq korrelyatsiya va regressiya. Korrelyatsiya koeffitsienti va uni hisoblash.

11-mavzu. Dinamikani statistik o'rganish uslubiyati. Dinamika qatorlarini analitik tahlil qilish ko'rsatkichlari: mutlaq o'zgarish, o'zgarish sur'ati, qo'shimcha o'zgarish sur'ati, bir foiz qo'shimcha o'zgarishning mutlaq mohiyati, o'zgarish (foiz) punkti.

12-mavzu. Iqtisodiy indekslar. Iqtisodiy indekslar tushunchasi, mohiyati, ahamiyati. Iqtisodiy indekslarning tasniflashi (klassifikatsiyasi). Individual va umumiy indekslar. Statistika amaliyotida iqtisodiy indekslarini qo'llash yo'nalishlari. Hududiy indekslar va ularni tuzishda vazn tanlash masalasi. Bazisli va zanjirli agregat indekslar.

13-mavzu. Aholi statistikasi. Aholi statistikasining paydo bo'lish tarixi. Aholi statistikasining o'rganshi ob'ekti. Aholi statistikasining asosiy vazifalari. Aholi soni va tarkibi statistikasi. Aholining o'rtacha sonini aniqlash usullari.

14-mavzu. Aholi harakatining statistik ko'rsatkichlari. Aholi tabiiy harakati ko'rsatkichlari: umumiy, xususiy va maxsus ko'rsatkichlar. Aholi harakatining mutloq va nisbiy ko'rsatkichlari. Aholining mexanik harakati ko'rsatkichlari.

15-mavzu. Mehnat bozori statistikasi. Bozor iqtisodiyoti sharoitida mehnat bozori statistikasining vazifalari va uni statistik o'rganishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. Mehnat resurslari tushunchasi va uning sonini aniqlash. Mehnat resurslari balansi. Xodimlar statistikasi ko'rsatkichlari. Ishchi kuchi harakati ko'rsatkichlari. Ish vaqti fondlari va ulardan foydalanish koeffitsientlari. Mehnat unumdorligi to'g'risida tushuncha va uni statistik o'rganishning ahamiyati.

16-mavzu. Milliy hisoblar tizimi va makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tizimi. Milliy hisobchilik tushunchasi va uning yuzaga kelish tarixi. Xalq xo'jaligi balansi (XXB) va milliy hisoblar tizimi (MHT) o'rtasidagi farqlari va o'xshashliklari. MHTni yuritish zaruriyati.

17-mavzu. YA'pi ichki mahsulot hajmini hisoblash usullari. YA'IM – mamlakatning asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichi ekanligi. YA'IM hajmini hisoblash usullari. YA'IM hajmini ishlab chiqarish usulida hisoblash.

18-mavzu. Milliy daromad statistikasi. Daromadlar to'g'risida umumiy kontseptsiyalar va MHTdagi daromad ko'rsatkichlari. Dj Xinsning daromad haqidagi ta'limoti.

19-mavzu. Milliy boylik statistikasi. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida milliy boylik tushunchasi va uni o'rganishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati hamda statistikaning vazifalari. Asosiy va aylanma kapital statistikasi. Asosiy kapital tushunchasi, ularni tarkibi va baholash turlari (boshlang'ich, qoldiq va tiklash qiymatlari bo'yicha). Asosiy kapitalning eskitirishi va amortizatsiya ajratmalarini hisoblash usullari.

20-mavzu. Moliya bozori statistikasi. Oliy moliyaviy hisoblashlar va taqribiy hisoblashlar: o'liy foizlar; murakkab foizlar; diskontlash. Moliya bozorini statistik o'rganishning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va ahamiyati. Pul muomalasi va kredit statistikasi. Pul muomalasining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati va statistikaning vazifalari. Sug'urta bozorini statistik o'rganish. Sug'urta bozori statistikasining predmeti va vazifalari. Sug'urta va sug'urta bozorini statistik o'rganish.

21-mavzu. Tashqi iqtisodiy faoliyat statistikasi. Tashqi iqtisodiy faoliyat, uning tarixi va asosiy yo'nalishlari hamda mamlakat iqtisodiyoti taraqqiyotidagi roli. Tashqi iqtisodiy faoliyat statistikasi metodologiyasi va uning vazifalari. To'lov balansi tushunchasi. To'lov balansining klassifikatsiyasi va xalqaro investitsion yondashuv.

22-mavzu. Aholi turmush darajasi statistikasi. Aholi turmush darajasi tushunchasi. Aholi turmush darajasini tavsiflovchi ko'rsatkichlar tizimi. Aholi turmush darajasining sifat ko'rsatkichlari

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Statistika faniga kirish.
2. Statistik ma'lumotlarni to'plash nazariyasi va amaliyoti.
3. Statistik jamlash va guruhlash.
4. Statistik ma'lumotlarni jadval va grafiklarda tasvirlash
5. Tasviriy statistika ko'rsatkichlari
6. O'rtacha miqdorlar.
7. Statistika variatsiyani baholash usullari va dispersion tahlil asoslari.
8. Dispersiya. Dispersiyalar turlari
9. Statistik tadqiqotlarda tanlama kuzatishning qo'llanilishi. Tanlab kuzatish xatosi, tanlanma to'plam zaruriy miqdorini aniqlash va tanlab kuzatish natijalarini tarqatish yo'llari
10. O'zaro bog'lanishlarni statistik o'rganish. O'zaro bog'lanishlar zichligini statistik o'rganish.
11. Dinamikani statistik o'rganish uslubiyati.
12. Iqtisodiy indekslar. Statistika amaliyotida iqtisodiy indekslarini qo'llash yo'nalishlari.
13. Aholi statistikasi.
14. Aholi harakatining statistik ko'rsatkichlari.
15. Mehnat bozori statistikasi. Mehnat resurslari balansi
16. Milliy hisoblar tizimi va makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tizimi
17. YA'pi ichki mahsulot hajmini hisoblash usullari.
18. Milliy daromad statistikasi.
19. Milliy boylik statistikasi.
20. Asosiy va aylanma kapital statistikasi.
21. Moliya bozori statistikasi. Pul muomalasi va kredit statistikasi. Sug'urta bozorini statistik o'rganish.
22. Tashqi iqtisodiy faoliyat statistikasi. To'lov balansi.
23. Aholi turmush darajasi statistikasi.
Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademikguruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

<p>IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar <i>Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Statistik ma'lumotlarni to'plash nazariyasi va amaliyoti 2. Tasviriy statistika ko'rsatkichlari 3. O'rtacha miqdorlar 4. Statistika variatsiyani baholash usullari va dispersion tahlil asoslari 5. Dispersiya. Dispersiyalar turlari 6. Statistik tadqiqotlarda tanlama kuzatishning qo'llanilishi 7. Tanlab kuzatish xatosi, tanlanma to'plam zaruriy miqdorini aniqlash va tanlab kuzatish natijalarini tarqatish yo'llari 8. O'zaro bog'lanishlarni statistik o'rganish 9. Dinamika qatorlarida prognozlash 10. Statistika amaliyotida iqtisodiy indekslarini qo'llash yo'nalishlari 11. Aholi statistikasi 12. Aholi harakatining statistik ko'rsatkichlari 13. Mehnat bozori statistikasi 14. Mehnat resurslari balansi 15. Milliy hisoblar tizimi va makroiqtisodiy ko'rsatkichlar tizimi 16. YA'pi ichki mahsulot hajmini hisoblash usullari <p>Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan loyha ishi, esse, tezis yoki ilmiy maqola yozish, referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.</p>	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar)</p> <p>Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p> <ul style="list-style-type: none"> - statistik masalalarni echish masalalar ustida statistik kuzatish tashkil etish; - statistik jadval va grafiklarni tushunarli qilib tuzish; - guruhlash turlari, statistik tasniflash va uning o'ziga xos xususiyatlarini talqin qilish haqida tasavvurga ega bo'lishi; - MHT ning asosiy hisoblamalarini tuzish va ularning ko'rsatkichlarini aniqlash; - mutloq va nisbiy ko'rsatkichlarni bilish; - o'rtacha miqdorlar va variatsiya ko'rsatkichlarini o'rganish; - milliy boylik hajmi va uning indeksini hisoblash; - yalpi ichki mahsulot hajmini hisoblash; - milliy daromadni taqsimlash; - mamlakatning xalqaro mehnat taqsimotida qatnashish darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlarni tahlil qilish; - davlat byudjeti ijrosini tahlil qilish; - milliy hisoblar tizimidagi aholi turmush darajasini ifodalovchi ko'rsatkichlarni mohiyatini aniqlash bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak; - iqtisodiy hodisalar o'rtasida o'zaro bog'lanish uslubiyatini o'zlashtirish; - dinamika qatorlari va turlarini aniqlash;
---	---

<ul style="list-style-type: none"> - bozor iqtisodiyoti sharoitida statistik ko'rsatkichlarni baholash, tahlil va talqin etish; - statistika amaliyotida qo'llaniladigan iqtisodiy indekslarni hisoblash; - yalpi ichki mahsulot deflyatori va agregat indekslardan foydalanish; - pul muomalasini ifodalaydigan statistik ko'rsatkichlar tizimining o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash; - aholi turmush darajasini ifodalovchi ijtimoiy-iqtisodiy indikatorlarni tahlil qilish bo'yicha malakalariga ega bo'lishi kerak. 	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishini topshirish.</p>	<p>Asosiy adabiyotlar:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. James T. McClave, Terry Sincich. Statistics.—12th ed. 2013. — 814 p. 2. SHodiev X. va Xabibullaev I. Statistika: darslik. — T.: "IQTISOD-MOLLIYA", 2019.—454 b. 3. Абдуллаев Ё. Статистика назарияси. Дарслик. — Т.: Ўқитувчи, 2002. — 647 б. 4. Soatov N.M., Nabiev H.G., Nabiev D.H., Tillaxo'jaeva G.N. Statistika nazariyasi. Darslik. — T.:TDIU, 2011. <p>Qo'shimcha adabiyotlar:</p>
<ol style="list-style-type: none"> 11. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.Mirziyoevning "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi farmoni O'zbekiston 07.02.2017 2. Statistical Mohammed A.Shayib Applied Statistics 2nd edition 2013 year 	

<p>3. Robert Jonsson Exercises in Statistical Inference with detailed solutions 1st edition 2014 year</p> <p>4. Juha M. Alho and Bruce D. Spencer Demography and Forecasting 2005</p> <p>5. Улитина Е.В. и др. Статистика. Учебное пособие.- М.: Маркет ДС, 2010.- 312 стр.</p> <p>6. Теория статистики. Учебник. Под ред. Р.А.Шмойловой.- М.: Финансы и статистика, 2005.-655 стр.</p> <p>7. Ayubjonov A.H., Mamatqulov B.X., Sayfullaev S.N.. Statistika fanidan amaliy mashg'ulotlar o'tkazish uchun o'quv qo'llanma .- T.: TDIU, 2012.-186 bet.</p> <p>8. Статистика. Практикум. Учебное пособие./ Под ред.В.Н.Салина.- М.:КНОРУС, 2009.-496 стр.</p> <p>9. Статистика. Учебник / Под ред. И.И.Елисеевой. – М.:Прспект, -448 стр.</p> <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari</p> <p>1. www.stat.uz- O'zbekiston Respublikasi davlat statistika qo'mitasi rasmiy sayti.</p> <p>2. www.mf.uz- O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi sayti.</p> <p>3. www.lex.uz –O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.</p> <p>4. www.mineconomy.uz –O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi sayti.</p> <p>5. www.mehnat.uz – O'zbekiston Respublikasi Mexnat vazirligining sayti.</p>	<p>7. Namangan muhandislik – qurilish instituti tomonidan ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.</p>	<p>8. Fan/modul' uchun ma'sullar: R.Botirova – NamMQI “Iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.n. I.Xodjiboyeva – NamMQI “Iqtisodiyot” kafedrasi katta o'qituvchisi.</p>	<p>9. Taqrizchilar: X.Talaboyev – NamMQI “Iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.n. K.Sirojiddinov – NamDU “Yashil iqtisodiyot” kafedrasi dotsenti, i.f.n.</p>
--	---	--	---